

KAPITEL 5 / CHAPTER 5⁵ PARTNERSHIP BETWEEN UKRAINE AND NATO: HISTORY AND PRESENT

DOI: 10.30890/2709-2313.2024-30-00-017

З початку російського вторгнення у 2014 році, а далі з його подальшою ескалацією Україна веде активну боротьбу за свою територіальну цілісність та суверенітет. У цій боротьбі важливу роль відіграє підтримка союзників, зокрема країн-членів НАТО. Після військової агресії росії 24 лютого 2022 року Україна звернулася до Заходу з проханням про допомогу, і НАТО відреагувало, надаючи як військову, так і політичну підтримку.

2016 рік став знаменним для України, адже саме тоді було створено Представництво НАТО. Ця структура, покликана забезпечувати розвиток співпраці безпосередньо на українській землі, об'єднала два важливих підрозділи:

- Центр інформації та документації НАТО (CIDN), заснований у 1997 році, відповідає за зберігання документації та інформації НАТО. Його основна мета – пояснити широкій громадськості діяльність НАТО та переваги альянсу між Україною та Альянсом.

- Офіс зв'язку НАТО, створений у 1999 році, відповідає за підтримку відносин між НАТО та США [1, с. 272]. Він відіграє значну роль у сприянні участі України в програмі НАТО «Партнерство заради миру», а також у процесі реформування країни. структури безпеки та оборони. Офіс підтримує постійний зв'язок із МЗС, Міністерством оборони, Міністерством інформаційної політики України, РНБО та іншими державними організаціями.

ЦІДН, як структурний підрозділ Управління громадської дипломатії штаб-квартири НАТО, має особливе значення. Він став першим інформаційним закладом НАТО в країні-партнері, забезпечуючи відкритий доступ до інформації для всіх зацікавлених.

Завдяки активній роботі ЦІДНу українці мають можливість [1, с. 272]:

⁵*Authors: Bartovshchuk Kateryna Oleksandrivna, Stekunova Yuliia*

- Ознайомитися з основними завданнями та пріоритетами НАТО.
- Роз'яснити для себе переваги співпраці з Альянсом.
- Отримати підтримку у сфері інформування громадськості та стратегічних комунікацій від української влади.

Діяльність Офісу зв'язку НАТО також не можна недооцінювати. До його поточних пріоритетів належать:

- Розширення політичного діалогу та практичної співпраці між НАТО та Україною.
- Допомога з впровадженням євроатлантичних реформ в Україні. Зміцнення демократії та трансформація у секторі безпеки та оборони України.
- Допомога в діяльності цільових фондів та реалізації програм Україна-НАТО, які сприяють безпеці.
- Координація зусиль усіх сторін, залучених до Альянсу, та інших міжнародних донорів на підтримку ініціативи українських реформ.
- Надання звітів, важливих даних і консультацій штаб-квартирі НАТО.

Представництво НАТО в Україні відіграє неоціненну роль у розвитку партнерських відносин між нашою державою та Альянсом. Завдяки роботі ЦДНУ та Офісу зв'язку НАТО українське суспільство отримує доступ до вичерпної інформації про НАТО, а також можливість брати активну участь у реформуванні вітчизняних структур безпеки та оборони.

З початку жорстокої російської агресії проти України Північноатлантичний Альянс рішуче виступив на підтримку суверенітету та територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаних кордонів. Ця непохитна позиція ґрунтується на принципах міжнародного права, поваги до свободи та демократії та прагненні до забезпечення миру та безпеки в Європі.

Рішучі кроки НАТО:

- Невизнання анексії Криму: Країни-члени НАТО не визнали і ніколи не визнають незаконну та нелегітимну анексію Криму росією. Це чіткий сигнал про те, що Альянс не буде терпіти порушення міжнародного права та територіальної цілісності України.

- Засудження дій росії: НАТО рішуче засудило дії росії, спрямовані на дестабілізацію ситуації на сході України, включаючи її військове втручання та підтримку бойовиків. Альянс чітко дав зрозуміти, що не буде потурати агресії та тиску з боку росії.

- Безпрецедентна допомога: НАТО надала Україні безпрецедентну допомогу у сфері безпеки та оборони. Ця допомога включає фінансову підтримку, поставки військового обладнання, навчання українських військових та реформи сектору безпеки.

- Посилення співпраці: Альянс посилив співпрацю з Україною у рамках різних програм, таких як План дій щодо членства в НАТО та Трастові фонди НАТО. Ці програми допомагають Україні втілювати необхідні реформи та модернізувати свої збройні сили.

Підтримка НАТО відіграє ключову роль у протистоянні російській агресії та захисті суверенітету та територіальної цілісності України. Ця підтримка дає Україні сили та ресурси, необхідні для захисту своєї свободи та демократії.

Підтримка НАТО також має важливе значення для безпеки та стабільності всього регіону. Сильна та стійка Україна є ключовим фактором стримування російської агресії та забезпечення миру та безпеки в Європі. Непохитна підтримка НАТО свідчить про те, що Альянс стоїть пліч-о-пліч з Україною у її боротьбі за свободу та демократію. Ця підтримка є не лише актом солідарності, але й інвестицією у безпеку та стабільність всієї Європи.

На Уельському саміті НАТО 2014 року було прийнято знаменне рішення: заснувати п'ять цільових фондів, спрямованих на підтримку України у п'яти критично важливих сферах:

1. Управління, контроль, зв'язок та комп'ютеризація (C4): Цей фонд сприяє модернізації українських систем командування та управління, покращенню зв'язку та інформаційної безпеки.

2. Логістика та стандартизація: Завдяки цьому фонду Україна отримує допомогу у вдосконаленні своїх логістичних систем, а також у переведенні їх на стандарти НАТО.

3. Кібернетична безпека: Кіберзагрози стають все більш актуальними, тому цей фонд покликаний допомогти Україні у захисті її критичної інфраструктури від кібератак.

4. Перепідготовка і соціальна адаптація військовослужбовців: Цей фонд надає підтримку українським військовослужбовцям, які пройшли зону АТО, у їх перепідготовці та соціальній адаптації до мирного життя.

5. Медична реабілітація: Цільовий фонд забезпечує українських військових, поранених під час бойових дій, якісною медичною реабілітацією [1, с. 274].

З 2000 року НАТО активно надає практичну допомогу та здійснює публічну дипломатію, що стало ключовим фактором успіху в реалізації понад 30 проектів. Цей дієвий механізм підтверджує свою ефективність протягом багатьох років. На Варшавському саміті 2016 року Північноатлантичний Альянс підтвердив свою рішучість продовжувати надавати стратегічні консультації та практичну підтримку Україні у сфері реформування сектору безпеки та оборони. Ця підтримка ґрунтується на Комплексній програмі допомоги (КПД), ухваленій на засіданні Комісії Україна-НАТО.

Мета КПД:

- Зміцнення та розширення підтримки України з боку НАТО.
- Підвищення обороноздатності України перед широким спектром загроз, включаючи гібридні.
- Вжиття заходів з розбудови сил, засобів та можливостей в секторі безпеки та оборони, адаптованих до конкретних потреб України.

Ключові напрямки [1, с. 276]:

- Стратегічні консультації: надання експертної допомоги у реформуванні сектору безпеки та оборони України.
- Практична підтримка: понад 40 цілеспрямованих програм у таких сферах, як:
 - Управління, контроль, зв'язок та комп'ютеризація (C4)
 - Логістика та стандартизація
 - Оборонно-технічне співробітництво
 - Кібернетична оборона

- Енергетична безпека
- Медична реабілітація
- Знешкодження саморобних вибухових пристроїв, розмінування та утилізація боєприпасів

- Стратегічні комунікації
- Протидія гібридній війні
- Реформа сектору безпеки
- Планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру

Реалізація:

- Програми НАТО з розвитку та нарощування потенціалу
- Цільові фонди
- Програма «Наука заради миру та безпеки»

Оновлення:

- КПД було поглиблено на Мадридському саміті НАТО у 2022 році для збільшення допомоги Україні у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії.
- У 2023 році Україна та НАТО створили Раду з управління проектами КПД для забезпечення ефективної реалізації програм допомоги.

Досягнення КПД:

Зміцнення обороноздатності України:

- Брюссельський саміт 2018 року: лідери НАТО визнали значний прогрес України у впровадженні КПД, підкресливши його роль у посиленні обороноздатності країни та налагод
- женні оперативної сумісності з Альянсом.
- Підтримка реформ: НАТО та країни-члени підтвердили свою відданість подальшій допомозі Україні у реалізації реформ у секторі безпеки та оборони.

Протистояння гібридним загрозам:

- Збільшення стійкості: Україна отримує значну підтримку у посиленні стійкості до гібридних загроз, зокрема через активізацію співпраці в рамках Платформи НАТО-Україна з протидії гібридним загрозам.

Додаткові результати:

- КПД сприяв модернізації українських збройних сил та їх приведенню до стандартів НАТО.
- Програма допомоги покращила командне управління, зв'язок та обмін розвіданими в українській армії.
- Збільшилася кількість українських військових, які пройшли навчання за стандартами НАТО.
- КПД також допоміг Україні у розвитку кібернетичної оборони та енергетичної безпеки.

КПД НАТО – це не просто програма допомоги, це дієвий інструмент, який сприяє реформуванню та зміцненню українського сектору безпеки та оборони. Завдяки цій програмі Україна стає більш стійкою до зовнішніх загроз та ефективніше забезпечує свою безпеку.

Окремі держави-члени НАТО постачають в Україну озброєння, боеприпаси і різні види легкої та важкої військової техніки, зокрема, протитанкові комплекси і системи ППО, гаубиці, безпілотні апарати, танки і винищувачі. Від початку повномасштабного вторгнення росії у лютому 2022 року, держави-члени Альянсу надали Україні військову допомогу, що оцінюється у майже 100 мільярдів євро. Близько половини цієї допомоги забезпечили Сполучені Штати Америки, а другу половину – європейські члени НАТО і Канада. До того ж військові інструктори НАТО навчають українських військових застосовувати цю техніку. Кожного дня, це реально змінює розстановку сил на полі бою і сприяє тому, щоб Україна була в змозі реалізувати своє право на самооборону, закріплене у Статуті Організації Об'єднаних Націй [2].

Додатково, НАТО здійснювала постійну моніторингову діяльність щодо ситуації на сході України, що допомагало у вчасному реагуванні на загострення ситуації та виявленні можливих загроз. Ця спільна робота сприяла збереженню стабільності та зменшенню напруги в регіоні.

В рамках цієї військової допомоги, НАТО також активно сприяла зміцненню обороноздатності та інфраструктури України, фінансуючи будівництво та модернізацію військових баз та спеціальних об'єктів.

Найбільший на даний момент пакет військової допомоги США виділили 6 січня 2023 року (3 млрд 75 млн доларів). Допомога включала бойові машини піхоти Bradley, бронетранспортери M113, артилерійські снаряди різного калібру, колісні машини HMMWV, боєприпаси для HIMARS, протитанкові ракети, патрони, гвинтівки та інше озброєння та техніку [3].

США залишаються основним донором України, і ситуація щодо цього державного партнерства лишається невизначеною. Вже у жовтні 2023 року президент Джо Байден вніс пропозицію до Конгресу щодо затвердження одного пакету фінансування, який охоплював Ізраїль, Україну та інші потреби. Для України ця ініціатива передбачала понад 61 мільярд доларів, у тому числі 11,8 мільярдів доларів прямої бюджетної підтримки.

Протягом 2022-2024 років, політична допомога НАТО Україні відіграла ключову роль у зміцненні державності та підтримці суверенітету країни в умовах геополітичних викликів та загроз. НАТО продовжує активно сприяти розвитку стратегічного партнерства з Україною, надаючи необхідну підтримку на різних рівнях.

Союзники по НАТО домовилися про широкий спектр політичної та практичної підтримки подальшої інтеграції України до НАТО та вирішили створити Раду Україна-НАТО. Про це йдеться в підсумковому комюніке саміту Альянсу, опублікованому у Вільнюсі [4].

Україна заслуговує на вступ до Північноатлантичного альянсу. Як повідомляють "Українські Новини", про це президент України Зеленський заявив на Мюнхенській конференції з безпеки. "Що стосується запрошення України до НАТО, ми на це сподіваємося, це наша мета. Я думаю, що ми на це заслуговуємо. У будь-якому випадку ми розраховуємо на зміцнення наших відносин і зміцнення співпраці у сфері озброєнь, і, можливо, для нас сьогодні пакет озброєнь, Пакет протиповітряної оборони, я вам правду кажу, це, мабуть, найважливіше сьогодні, особливо ті країни, які вагаються, щоб нас запросити в НАТО», – сказав Зеленський [5].

Протягом 2022-2024 років НАТО виявила значну політичну підтримку

Україні, яка проявилася у різноманітних аспектах. По-перше, альянс активно сприяв процесу європейської та атлантичної інтеграції країни. НАТО надавав консультації та технічну допомогу в удосконаленні українських законодавчих та інституційних структур з метою наближення їх до стандартів Європейського Союзу та альянсу.

По-друге, НАТО активно підтримує реформи в українському оборонному секторі. Це включало модернізацію та професійне навчання українських військових, а також допомогу в удосконаленні військової стратегії та планування оборони. НАТО сприяє розвитку військово-технічного співробітництва, надаючи Україні сучасне військово обладнання та технології.

Отже, НАТО забезпечує підтримку України у вирішенні регіональних суперечок та забезпеченні безпеки на її території. Це включає проведення спільних навчань та вправ з українськими військовими, обмін інформацією про ситуацію в регіоні, а також надання консультацій з питань стратегічного планування та оборонної політики.

Події останніх років свідчать про те, що відносини між Україною та НАТО виходять на новий рівень. Незважаючи на складне історичне минуле, існує "вікно можливостей" для інтенсивної співпраці. Цей процес ґрунтується на чіткому усвідомленні спільних викликів та прагненні до їх подолання.

Російська агресія проти України стала ключовим фактором, який змусив НАТО переглянути свою стратегію безпеки. Альянс чітко усвідомив, що російська федерація свідомо створює загрози на східних кордонах. Це призвело до посилення військової присутності НАТО в регіоні, а також до збільшення обсягів допомоги Україні.

Європейські країни-члени НАТО, усвідомлюючи зростання конвенційних загроз, ведуть мову про необхідність більше інвестувати у безпеку та оборону. Лідери Альянсу погодилися на розміщення чотирьох батальйонів на ротаційній основі на Східних кордонах. Це свідчить про чітку солідарність НАТО з Україною та про рішучість Альянсу захищати свою безпеку [6].

НАТО усвідомлює, що Україна є ключовим партнером у забезпеченні

безпеки в регіоні. Альянс надає Україні консультації з питань реформування Міноборони та структури збройних сил, а також сприяє переорієнтації українського ОПК на стандарти НАТО. Україна може сподіватися на допомогу Альянсу у відновленні військово-морських сил, взаємодію у протидії гібридним загрозам та посиленні співпраці в рамках трастових фондів.

Декларація Варшавського саміту НАТО 2016 року стала знаковим моментом у розвитку відносин між Україною та Альянсом. У Декларації Україні приділено чимале місце – понад 30 згадок. Це засвідчує про визнання НАТО важливості України як партнера та про прагнення Альянсу до поглиблення співпраці.

Зі свого боку Україна також вживає заходів для того, щоб відповідати очікуванням Альянсу. Розроблено Стратегічний оборонний бюлетень, який відповідає стандартам НАТО. Цей документ визначає пріоритети розвитку українських збройних сил, такі як нова структура управління, належне управління ресурсами, побудова бойових можливостей, забезпечення системи логістики і військової медицини у відповідності до стандартів Альянсу та формування військового резерву [6].

Відносини між Україною та НАТО виходять на новий рівень. Існує чітке усвідомлення спільних викликів та прагнення до їх подолання. НАТО надає Україні значну підтримку у реформуванні оборонного сектору та захисті її безпеки. Україна, у свою чергу, вживає заходів для того, щоб відповідати очікуванням Альянсу та стати надійним партнером. Ця співпраця має ключове значення для забезпечення безпеки та стабільності в Європі.

Реалізація положень Стратегічного оборонного комюніке України була б неможливою без фінансової підтримки НАТО та її держав-членів. Бюджет США на 2024 рік виділяє Україні приблизно 500 мільйонів доларів. Однак ці кошти будуть надані лише за умови виконання стратегічних орієнтирів, викладених у повідомленні.

Для координації процесу євроатлантичної інтеграції в Україні створено міжвідомчий комітет, який очолює віце-прем'єр-міністр з питань європейської

та євроатлантичної інтеграції Іванна Климпуш-Цинцадзе. Цей крок має вирішальне значення для відновлення повноцінної інституційної співпраці з НАТО та компенсації втрати інституційної пам'яті, яку Україна зазнала за часів Януковича [7].

Наразі розробляється Національний план інформування громадськості у сфері євроатлантичної інтеграції на 2024-2027 роки. Попередні подібні програми відчували брак фінансування, а звіти про їх виконання формувалися за рахунок діяльності громадських організацій. Успішна реалізація плану може стати важливим кроком на шляху до примирення між Україною та НАТО.

Окрім співпраці з усім НАТО, Україна також посилює військово-політичне та військово-технічне співробітництво з різними державами-членами НАТО. Тому під час Варшавського саміту було підписано угоду про взаємне постачання озброєння та військової техніки з Польщею. Угода також передбачає надання військово-технічних послуг. Створення передумов для встановлення поглиблених партнерських відносин з державами-членами Альянсу також опосередковано наближає Київ до стратегічної мети стати безпечним членом НАТО.

2024 рік відзначається певними змінами в самій структурі НАТО, які впливають на її відносини з Україною. Розширення альянсу шляхом прийняття нових членів, які мають схожі цілі і пріоритети з Україною, може стати новим кроком у зміцненні її безпеки та забезпеченні захисту від зовнішніх загроз. Крім того, уряди країн-членів НАТО можуть продовжувати надавати Україні допомогу у військовій та технічній сферах, підтримуючи її у процесі модернізації та підвищення бойової готовності.

На тлі зміни геополітичних динамік, відносини України з НАТО можуть бути підкреслені більшою важливістю для самого альянсу. Україна може стати стратегічним партнером для НАТО у контексті забезпечення стабільності в Східній Європі та обмеження впливу регіональних акторів, що мають агресивні амбіції. Такий підхід може знайти відображення в спільних військових навчаннях, обміні інформацією та розвідкою, а також у підтримці реформ в

українських військових структурах.

Сама Україна продовжуватиме робити акцент на своєму прагненні до євроатлантичної інтеграції. У 2024 році країна може приймати нові законодавчі та інституційні ініціативи з метою прискорення свого вступу до альянсу. Реформи в оборонному секторі, боротьба з корупцією, зміцнення демократичних інститутів – це лише деякі з напрямків, які можуть бути визначені як пріоритетні для України у контексті співпраці з НАТО.

Варто враховувати, що відносини України з НАТО у 2024 році також будуть сильно впливати зовнішніми факторами, такими як завершення війни, економічні зміни та світові кризи. У такому контексті Україна може знаходитися під тиском з боку зовнішніх акторів, які намагаються змінити її курс та відіграти протистояння з НАТО. Однак, на основі стабільної підтримки союзників і партнерів, Україна зможе зберегти свою позицію як ключовий гравець у регіоні та зміцнити свої відносини з НАТО.

Отже, історія співпраці між Україною та НАТО, особливо після російської агресії 2014 року, свідчить про важливість обох сторін для зміцнення обороноздатності, забезпечення мирного життя для громадян та підтримки міжнародного порядку. На основі аналізу поточного стану відносин, можна зробити висновок, що співпраця між Україною та НАТО має великий потенціал для подальшого розвитку. Розширення співпраці в таких сферах, як кібербезпека, енергетика та інфраструктура, може сприяти не лише зміцненню обороноздатності України, але й сприяти зміцненню стабільності та безпеки у регіоні загалом. Зокрема, важливо підкреслити необхідність подальших реформ українських військ, щоб забезпечити їх відповідність стандартам НАТО та підвищити ефективність оборони. Крім того, зусилля щодо спільних навчань та обміну досвідом можуть допомогти Україні зміцнити свої оборонні можливості та підвищити професійну підготовку своїх військових. У цілому, співпраця між Україною та НАТО є важливим елементом забезпечення безпеки та стабільності в Європі, і подальше зміцнення цих відносин може мати значний позитивний вплив на майбутнє регіону.